

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

ראש השנה - האזינו

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
19:36	18:54	18:04*	י-ם
19:32	18:52	18:02	ת"א
19:33	18:53	18:03	חיפה
19:35	18:53	18:04	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 17:44

היום אם בקולו תשמעו

יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. ע"ל. הרי שמטרת השופר הוא להתעורר ולשפר את מעשינו, והרש"ש בנהר שלום (דף לט ע"ב) הביא דברי הרמב"ם הנ"ל והוסיף: ויתחרט על בטול תורה ומיעוט מצות ומעשים טובים, ועל אשר לא טוב עשה, ולא על מעשיו של שנה שעברה לבד, אלא על כל מעשה ימי שני חייו, וגם על כל גלגוליו שעברו, על הכל יביא האלקים במשפט, ולכן יתחרט חרטה גמורה על אשר לא טוב עשה, וזוהי יזכה להיות צדיק ומכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. וכל אחד ימחול בלב שלם לכל בן ישראל, ושלא יענש שום בר ישראל בסיבתו לקיים מצות ואהבת לריעך כמוך. עכ"ל.

וכאשר ישראל עושים תשובה לא די שמהפכים את מידת הדין לרחמים, אלא שבאותה שעה יכולים להיות נידונים לגאולה, הכל תלוי בחזקת תשובתם, והנה היצר הרע הוא השטן הוא מלאך המוות, מתשובתם של ישראל הוא פוחד, כי הוא יודע שברגע אחד שיחזרו בתשובה כולם מיד הם נגאלים, ולכן כאשר הוא שומע קול השופר שנועד לעורר את הלבבות לחזור בתשובה, לכן ליבו רועד שמא הגיע זמנו, לא שהגיע זמן המשיח מבלי ידיעתו, אלא שישראל יביאו אותו בתשובה שיעשו, ולכן הוא מחכה לשמוע את קול השופר מישראל למטה, כי הוא יודע שהכל תלוי בתשובה שיעשו בזמן תקיעת שופר, אם יקבלו על עצמם עול מלכות שמים שלימה, הרי שתשובה זו מחזיקה זמן רב, ולהיפך כפי מה שימעו כן ימעט כוחה, ולכן עצם התקיעה מרעיד אותו.

וכבר ראינו מגדולי אומות העולם שפחדו מתשובתם של ישראל כפי שמסופר בסנהדרין (צ"ו:): על נבוכדנצר שפחד לבוא ולהלחם על ירושלים, ואע"פ ששמע את הנביאים מתנבאים על חורבן ירושלים, וידע שיש בה רשעים ואילו הצדיקים שהיו בה כבר מתו, מ"מ דאג שהרשעים הללו יחזרו בתשובה, [וכעין זה במגילה (י"ג):] אלא ששם המן לא לקח בחשבון שישראל יכולים לחזור בתשובה, וזה באמת מה שהכריע והפיל אותו, תשובתן של ישראל לאביהם שבשמים]. ותקיעות של מיושב מרמזות אל הזמן שהאדם בנחת שלו ושקט בביתו רענן מכל נגע, אז הוא נקל עליו להתקרב בתשובה, ותקיעות של מעומד מרמזות אל הזמן שהאדם לחוץ ואיננו מיושב בדעתו, שבכל זמן ומקום צריך לעשות תשובה.

ובזה חשבתי לפרש את הפסוק היום אם בקולו תשמעו, והיינו אם בקול השופר תשמעו ותבינו למה הוא מרמז, ותיכף מיד ממחשבה למעשה נעשה תשובה, אז מיד תבוא הגאולה עוד היום בראש השנה, ולכן היצר הרע פוחד דוקא ביום הדין, וכמו שאמר המשיח לר' יהושע בן לוי כתשובה לשאלתו מתי יבוא המשיח, ענהו המשיח בכבודו ובעצמו היום, והסביר לו אליהו הנביא שהכונה לפסוק היום אם בקולו תשמעו (כמבואר בסנהדרין צ"ח:).

וחתני כבני, ר' שלום מאיר הי"ו, הוסיף ע"פ דברי זוהר הנ"ל שכל היום היינו ראש השנה, א"כ פסוק זה ממש מדבר על ראש השנה, היום בראש השנה יבוא המשיח אם בקול השופר תשמעו, ודפח"ח. אחים יקרים, בואו וננצל את זמן תקיעת השופר לתשובה מעומק הלב, לקבלת עול מלכות שמים שלימה, וה' יתברך עוד היום יגאלנו ויקיים בנו דברי דוד המלך ע"ה (תהילים צ"ה ז') היום אם בקולו תשמעו, היום בראש השנה נגאל אם נשמע לקול השופר ורמזו.

כידוע גולת הכותרת של ראש השנה היא תקיעת השופר, ואע"פ שמן התורה די בתשע קולות, נסתפק רבותינו מה הם הקולות ומחמת הספק תיקנו לתקוע שלושים קולות, וכיום אנו נוהגים לתקוע מאה ואחד קולות (וכמו שביארנו בהלכות), והנה רבותינו (ר"ה ט"ז:) התייחסו לזה ואמרו שתיקנו תקיעות מיושב ותקיעות מעומד בכדי לערבב את השטן, והנה ברש"י (ראש השנה שם) כתב: כדי לערבב - שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתמין דבריו. ולדבריו כל הפחד שלנו מהשטן הוא שלא יקטרע עלינו וכשרואה שאנו מחבבים את המצוות הוא סותם את פיו ואינו מקטרע על עם ישראל, ועל כך נאמר חתום פה שטן ואל ישטין עלינו.

ואולם בתוס' (ד"ה כדי לערבב) הביאו פירוש הערוך בשם הירושלמי, שלעתיד לבוא בילע המות נצח, וא"כ השטן יעבור מן העולם, וכתוב שבזמן הגאולה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ולכן כאשר השטן שומע את השופר פעם אחת איננו נבהל כל כך אבל כאשר שומע אותו פעם שנית הוא אומר בודאי זהו השופר הגדול והגיע זמנו לעבור מן העולם, ואין לו פנאי לקטרע על ישראל.

ולכאורה בהשקפה ראשונה דברים אלו תמוהים, וכי השטן אינו יודע שהיום הוא ראש השנה וישראל תוקעים כדי לקיים מצות היום ומדוע הוא דואג, וחוץ מזה הרי כל בית הכנסת תוקע בשופר וכולם תוקעים פעמיים, מיושב ומעומד, האם הוא לא קלט את זה כבר מהבית הכנסת הראשון, ואיך כולם מצליחים לעבוד עליו, ויותר מכך האם אינו זוכר את סדר התפלה של ראש השנה משנה שעברה. ועוד, שהוא מלאך בשמים ואם תבוא הגאולה בודאי שידע, ומדוע הוא מחכה לשמוע את קול השופר למטה בארץ, בכדי לדעת שהגיע זמן הגאולה.

ואולם בכדי שנשיב על כך צריכים אנו לבאר מטרת השופר, הנה בנביא (עמוס ג' ו') נאמר: אם תקע שופר בעיר וְעַם לֹא יִתְרַדוּ, והיינו שלעיר היה צופה שיושב במגדל גבוה ומביט לראות אם האויב מתקרב לעיר, וכאשר היה רואה את גדודי האויב הוא היה מיד תוקע בשופר להודיע לכולם על המלחמה הקרבה ובאה, ולכן העם היה נחרד לשמיעת קול השופר, והוא ממש כמו אזעקה עולה ויורדת בימינו. הרי שקול השופר מזכיר לנו קול מלחמה.

ולא בחינם דימו את השופר לקול מלחמה, שכן בראש השנה ישנה ממש מלחמה על כל אדם מה יהיה דינו בשנה הבאה, ובאים מלאכים מערכה מול מערכה, הללו מלאכי חסד ורחמים ומלמדים זכות על האדם, והללו מלאכי חבלה המלמדים עליו רעה ודורשים מיתתו במפגיע. וכמו שהאר"ך בזה בזה הקדוש (ח"ב דף לב ע"ב) שעל כך נאמר ויהי "היום" ויבואו בני האלוקים להתיצב על ה', שכל מקום שנאמר "היום" הכונה על ראש השנה, וביאר עוד (ח"ג דף רלא ע"ב) שביום ראש השנה באים כל המקטרגים לקטרע על עם ישראל ואז ח"ו מידת הדין גוברת עליהם, וכאשר אנו תוקעים בשופר אנו ממתקים את הדין.

ואולם בודאי שאין עצם התקיעה ממתקת אלא רק בהצטרף התשובה שלנו עם תקיעת השופר, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ב ה"ג) וז"ל: אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עוררו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, ה' ישמרם ויצילם מכל צרתם ויגאלם. ולהבדיל לעילוי נשמת מרים בת לאה עמליה ז"ל, ח' אלול תשפ"ה, תנצב"ה.

מחסות
לוח ניסן
מסכים וימונים
למתינות וישיבות
077-2233565

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לראש השנה (תקיעות שופר)

בגזירה שווה להשוות את תקיעות ראש השנה והיובל. ועוד למדו שכל תרועה יש לפני תקיעה, שנאמר (ויקרא כ"ה ט) וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה, וכן לאחר תקיעה שנאמר באותו פסוק תְּעַבְּרֵי שׁוֹפָר, והעברת שופר היינו התקיעה הפשוטה וארוכה בלא עזירה, והוא העובר לפני התרועה ואחר התרועה. ד. ואמנם נסתפקו רבותינו מה היא צורת התרועה, האם בגניחה או ביללה, או שניהם גם יחד, שכן כאשר האדם בוכה בתחילה הוא גונח בכיות עם נשימות ארוכות, ובתקיעת השופר זה נקרא שברים, ולאחר מכן הוא מילל עם נשימות קצרות, ובתקיעת השופר זה נקרא תרועה, ומחמת כן תיקנו רבותינו לתקוע תקיעה שברים תרועה תקיעה שלוש פעמים, שאולי שניהם יחד נקראים תרועה, ובכך מקיימים מצות התורה. וכן תקיעה שברים תקיעה שלוש פעמים, שאפשר שהגניחה היא התרועה. וכן תקיעה תרועה תקיעה שלוש פעמים, שאפשר שהיללה היא התרועה, וביחד הם שלושים קולות ובהם יוצאים ידי חובה מכל הספיקות. [ולפי זוהר הקדוש (דף רלא ע"ב) כל התקיעות הללו מוכרחות ואינם מחמת הספק כלל, שלכולם יש תיקון בעולמות העליונים, וכל תקיעה עושה דבר אחר, וכן כל יום מימי ראש השנה מתקן במקום אחר. ואמנם כך או כך כולם עושים אותו דבר, וכמו שמעיר בזוהר]. ה. ובתחילה היו תוקעים רק שלושים קולות מיד אחר תפלת שחרית, אולם בזמן חז"ל היה שעת שמד וגזרו על ישראל שלא יתקעו בשופר, והיו ממתינים להם עד שיגמרו את התפלה לראות שאינם תוקעים, ומחמת כן שינו רבותינו את זמן התקיעות לתפלת מוסף, [כמבואר במסכת ראש השנה (ל"ב, וברש"י ד"ה בשעת) והטעם שאז אחר שכבר הגוים הלכו היו תוקעים, וזה לפי פירוש רש"י, ולפי התוס' (שם ד"ה בשעת) הטעם שכבר הבינו הגוים שהם עסוקים בתפלתם ואין זו תרועת מלחמה], ואמנם גם אחר שעברה הגזירה, השאירו את הדבר כמות שהוא, שמא תחזור הגזירה, ובכך גם הם מונעים את סיבת הגזירה (וכמבואר בתוס' שם). וכמו כן תיקנו שיתקעו בתחילה שלושים קולות בישיבה, ואח"כ יתקעו בעמידה בתפלת מוסף בעת שאומרים מלכויות זכרונות ושופרות (כמבואר בראש השנה ט"ז), ומן הדין היה צריך לתקוע בעת תפלת מוסף שלושים קולות כדרך שתקעו בישיבה, [יש אומרים תשר"ת ג' פעמים למלכויות, ותשר"ת ג' פעמים לזכרונות, ותשר"ת ג' פעמים לשופרות. ויש אומרים תשר"ת תר"ת למלכויות, וכן לזכרונות וכן לשופרות, עיין ברמב"ם (פ"ג משופר ה"ב) ובלחם משנה], אלא שמחמת שכבר יצאנו ידי חובה בתקיעות הישיבה, לכן לא הטריחו ועשו רק פעם אחת לכל ברכה, תשר"ת בלבד למלכויות, ותשר"ת לזכרונות ותשר"ת לשופרות, נמצא שהם ארבעים קולות, שלושים בישיבה ועשרה בעמידה. אלא שנהגו להחמיר ועשו למלכויות ג' פעמים תשר"ת ולזכרונות ג' פעמים תשר"ת ולשופרות ג' פעמים תר"ת, וביחד הם ששים קולות (כמבואר בשו"ע ס"ה תקצ"ב סעי' א'). וכל זה היה רק בתפלת החזרה של מוסף אך נהגו עוד להוסיף כן גם בלחש, ונמצא שהם תשעים קולות, שלושים בישיבה, שלושים בלחש של מוסף ושלושים בחזרה, ולאחר התפלה נהגו לומר קדיש תתקבל ושם להוסיף עוד עשרה קולות, ובזה משלימים מאה קולות כנגד מאה קולות שפעתה אם סירא (טור שם). [ויש אומרים כנגד מאה קולות שבתה שרה אימנו, עיין בחזו"ע (ימים נוראים עמ' ק"ס הערה ל)], ועוד נהגו לומר אחר עלינו לשבח תרועה גדולה, (חזו"ע עמ' ע"ב).

א. מצוה עשה מן התורה לתקוע בשופר בראש השנה, וכמו שנאמר (במדבר כ"ט א') וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּאֲחָד לַחֲדָשׁ מִקְרָא קִדְשׁ יִהְיֶה לָכֶם פֶּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם. ואע"פ שלא נזכר בכתוב כמה מריעים אם בשופר או בחצוצרה או בשאר משמיעי קול, למדו רבותינו (ראש השנה ל"ג) שהמצוה בשופר ממה שנאמר בענין היובל (ויקרא כ"ה ט) וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי גַעֲשׂוּר לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַפְּסָרִים תְּעַבְּרֵי שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם. ולמדו זאת בגזירה שווה, ביובל נאמר בחודש השביעי ובראש השנה נאמר בחודש השביעי, לומר לך שכל התקיעות שבחודש זה יהיו שוות, וכיון שביובל זה בשופר כך גם בראש השנה (גמ' שם, רמב"ם פ"א מהל' שופר הל' א). ותקיעת השופר היא עיקר מצות היום, ולכן אם יש מקום שיודעים לתקוע בשופר ולא להתפלל מוסף ולעומתו יש מקום שיודעים להתפלל ולא לתקוע, והאדם אינו יודע להתפלל או לתקוע לבד, הולך למקום שתוקעים ואע"פ שיפסיד תפלה. [כמבואר ברמב"ם (סוף הלכות שופר) בשו"ע (סי' תקצ"ה) ואע"פ שמציאות זו אינה קיימת כמעט כיום, מ"מ ממנה נלמד לעדיפות שאם יש מקום בו מכוונים בתפלה אבל התוקע שם לא כל כך בקי ויודע, ולהיפך יש מקום שהשליח צבור שם לא כל כך בקי, אבל התוקע שם בקי גדול, עדיף מקום התקיעות, וכמו כן לענין כונה, שכונת התקיעות עדיפה על כונת התפלה]. ב. ובטעם המצוה כתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה ה"ד) וז"ל: אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשתיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. עכ"ל. ובספר החינוך (מצוה ת"ה) כתב וז"ל: לפי שהאדם בעל חומר לא יתעורר לדברים כי אם על יד מעורר, כדרך בני אדם בעת המלחמה יריעו אף יצריחו כדי שיתעוררו יפה למלחמה, וגם כן ביום ראש השנה שהוא היום הנועד מקדם לדון בו כל באי עולם, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (ראש השנה ט"ז), בראש השנה כל באי העולם עוברין לפני ה' כבני מרון, כלומר, שהשגחתו על מעשי כל אחד ואחד בפרט וכו', על כן צריך כל אחד להעיר טבעו לבקש רחמים על חטאיו מאדון הרחמים, כי אל חנון ורחום הוא נושא עון ופושע וחטאה ונקמה לשבים אליו בכל לבם, וקול השופר מעורר הרבה לב כל שומעיו, וכל שכן קול התרועה, כלומר הקול הנשבר. ומלבד ההתעוררות שבו, יש לו לאדם זכר בדבר שישבור יצר לבו הרע בתאוות העולם ובחטאים בשומעו קולות נשברים. כי כל אדם כפי מה שיראה בעיניו ובאזניו ישמע יבין לבבו ויבין בדברים. עכ"ל. [ולפי הסוד תקיעות השופר מעוררות את בחינות האבות הקדושים והם מעוררים עלינו רחמים, והדברים עמוקים ונשגבים, וכללות הדברים שיכוין בכל תקיעותיו למיתוק הדינים (עיין בוהר ח"ג דף צט ע"ב, ובשער הכונות דרוש ח' מראש השנה)]. ג. מן התורה צריך לשמוע תקיעה תרועה תקיעה שלוש פעמים שהם תשע קולות, ולמדו זאת ממה שנאמר בתורה שלוש פעמים תרועה, פעם אחת במצות היובל (ויקרא כ"ה ט) וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה, ופעמים בענין ראש השנה, בספר ויקרא (כ"ג כ"ה) בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּאֲחָד לַחֲדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם שְׁתַּוֹן זְכָרוֹן תְּרוּעָה, ובספר במדבר (כ"ט א') יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם. וכבר ראינו שלמדו

הצלחת כל התורמים להוצאת העלון, ובפרט לידידי הנכבד משה אברג'ל הי"ו, שיוכה הוא וכל בני ביתו לכל מילד

077-2233565

halicot.olam.55@gmail.com או לכתובת - צפניה 47 ירושלים